

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 18 September 1820.

*Bref ifrån Finland af en
resande Svek.*

Abo.

Af det bref jag försände till dig redan ifrån Degerby, har du erhållit underrättelse om min lyckliga resa öfver hafvet. De första Finska klipporna stodo nu sköflade, nakna och sörjande inför mig, såsom de velat förklara sina landsmäns längtan att återförenas med det uråldriga moderlandet. Så talade de till mitt sinne, och då hela Åland har samma utseende, föreföll det mig, som de hårda bergmassorna förändrat natur, för att bereda mig till den sorgliga önskan jag hoppades få läsa i alla Finners ansigten. Att jag misstog mig, får du snart erfaras. Åländska ö-gruppen är, längs segelleden, mycket steril, af ett kallt och hårdt utseende. Röda, af vattnet sköljda klippmassor ligga öfver allt i vägen för de seglande, och framskjuta otaliga blinda hufvud hotande öfver vattuytan. Men de Finska sjömannens raskhet och kännedom af farvattnen, gör att man emellan tusende dolda skär, ehuru i oräkneliga bugter, seglar lika säker som i en lätt båt på den vackra Malaren. Sällan hör man några olyckor omtalas. Märkvärdigt är det likväl, att menniskor som aldrig sett ett sjökort, och blott halva en gammal rostig kompass att vägleda sig med,

icke oftare störta sig i hallsbrytande faror. Men modet och öfningen besegrat här allt.

Så snart man hinner öfver *Skiftet* och nalkas den egentliga Finska skärgården, blir allting lifligare, gladare och friskare. Naturen reser sig leende, och synes fröjda sig öfver medvetenheten af sin inneboende styrka och sin mäktiga lifskraft. Emellan de skönaste grupperingar af öar, betäckte med grönskande löfträd, täcka landsställen och välmående bondhemman, hinner man den vackra ön *Runsala*, och nu ligger *Abo* midt framför den inseglande, med sitt gamla, snart-förfallna slott, enligt tidernas smak, den du känner, förfuskadt medelst moderna lappningar, klippningar och flickverk, det under byggnad stående observatorium, och den gamla Götiska Kyrkan. Med vördnad skådar man ännu denna stolta relique ifrån forna kraftfulla dagar, ehuru nutidens lilla, svaga slagte afven här, liksom hos oss, stympat det höga, väldiga tornet, och sirat det med krimskrams, altaner, nymodiga pelare och annat magert gyckelverk. Tornet har ofta blifvit träffadt af åskan, samt efter en dylik brand reparerat år 1759 till sitt närvarande skick. Det ser ut som naturen öfver allt skulle hafva funnit vårt slagte ovärdigt att äga forntidens stora konstverk ibland oss, hvarföre hon, under midnattssamtal med de djerfva tornen,

med blixtrar och åskor i sin vrede nedstörtadt, hvad människorna icke förstodo att värdera. — Åbo stad ligger på hvardera sidan om Aura å. Du känner den genialiska Ehrensvärd's ytrande om stadens belägenhet. Han har förmodligen icke orätt i sin anställda jämförelse; ty en fullare och för en stad obehvämare plats, hade man aldrig kunnat finna. Den har ock sannolikt icke blifvit anlagd efter afsig och plan, utan vid en anlagd Christen kyrka, blef genom mängdens sammanträffande en marknadsplats, hvaraf en köping, och nu uppväxte småningom hus till en stad, såsom insekter ur en vattupöl. Denna liknelse gäller i många hänseenden om Åbo, hvilken ligger till det mästa på en sank ort, omgifven af höjder och berg. Luftstreckket kan derföre ej vara det sundaste, åtminstone är icke den friska rosenfärgen den, som af naturen gifmildast här blifvit utströdd. Isynnerhet synas ej damerna hafva någon stor förvandtskap dermed; om detta bör härledas af lefnadssättet eller klimatet, kan jag ej afgöra. Dock — kanhända är det af blygsamhet de hellre vilja likna den oskuldsfulla liljan, än den praktfulla, skrytzande rosen. Men till de Sköna, din afgjordt svagaste sida, få vi framdeles återkomma, och vilja nu hålla oss till alfvärsammare, fastän mindre lockande ämnen.

Ehuru jag efter vår öfverenskommelse, för att ej upptaga tiden med kända saker, icke skulle lemna dig beskrifningar på Domkyrkan, Akademiehuset och Universitetets tillhörigheter, vill jag dock i korthet orda om allt detta. — Domkyrkan är af gammal Göthisk byggnads-art, ehuru något tung och nedtryckande. Dess symmetrie har också blifvit förstörd och dess tyngd ökad genom sidosidbyggnader, och annan ekonomisk utstyrel. Nu nyligen har man på en sida om densamma nedrivit den gamla muren, som omgaf kyrkan, och uppställt ett nytt jernstaket, hvilande på huggen sten. Allt detta sticker förunderligt af emot den ål-

driga vördnadsbjudande byggnaden, hvilken ännu mera är muschlappad af reparationer med nya fönster till Consistori Ecclesiastici församlingsrum, liggande inom kyrkobyggnaden. Men till råga på all denna förunderliga brokighet, har man uppå kyrkovallen nyligen anlagt ett förrådshus, och en trappa, som står sned både emot gatan och närmaste kyrkodörr. Jag kan svårligen inse, huru hela Domkyrkorådet, eller den man, hvilken tillställt allt detta, kunde vara så skefögd eller sned i hufvudet, att en så förunderligen tillskrufvad trappa kunnat anbringas. Hvarföre likvägnar m. m. skulle förvaras i ett hus, hvilket på sin nuvarande plats skymmer och förstör intrycket af den stora byggnaden, kan blott den besvara, som aldrig haft den ringaste aning om konstsinne och konsteffekt.

Invid Kyrkan ligger det nya Akademiehuset, bygd i en stor lyrkant, uti en mager och naken arkitektur. Det har kostat otroliga summor, och kan uppvisa allehanda vackra stuckaturarbeten, med rätt eleganta slipade pelare, några hårda och stela basreliefstycken; men för öfrigt ingenting af en högre märkvärdighet. Genom den för sin mildhet af menkligheten evigt oförgätlige *Alexanders* donationer, har Akademiska Bibliotheket, Physiska, Chemiska och Anatomiska Kabinetterna, jemte Universitetets Museum och Botaniska trädgård erhållit betydliga summor till dessas förökande. Och genom de mänskliga ifver, som förestå dessa inrättningar, hafva de redan betydligt förkofrat sig, samt ökas dagligen. Men om allt detta, isynnerhet om Bibliotheket, skall du erhålla fullständigare underrättelser ur mina rese-anteckningar, då vi snart åter få råkas. —

På södra sidan om staden har man, på ett af de höga berg som omgifva henne, anlagt det nya Observatoriihuset. Ritningen dertill är lemnad af Professor *Engel*, ifrån Petersburg; samme man som leder byggnaden af det praktiga Helsingfors.

Liggande i en sluttning af berget, kommer huset att utgöras: af en half våning för vaktmästare och betjening; dernäst en våning för Observatorn och instrumenter, samt der ofvanpå en rotunda, inrättad för anställandet af observationerna. Utöfver denna skall ytterligare tilläggas en rund öfverbyggnad, i form af ett litet torn. Man uppmärkar för det närvarande sjelfva rotundan. — En olycka var det, att den som lemnade ritningen till byggnaden, icke kände ställets belägenhet; ty derigenom hände, att då han bestämde den vackraste sidan af detta Observatorium till att vändas emot staden, blef densamma vänd emot norr; och då denna vackraste sida äfven egentligast var inrättad för observationer, skulle de således isynnerhet anställas norr ut. Som detta icke öfverensstämde med vederbörandes afsigter härstädes, vände man om ritningens plan, utan att rådgöra med den som gifvit densamma, så att man nu ställde husets vackraste sida ut åt stadens åkrar, der ingen ser den, hvilken icke går för att bese Observatorium. Skada att den icke heller presenterar sig för dem, som sjöledes inlöpa i staden. — Emedlertid lofvar huset att blifva en prydnad för det annars illa bebyggda och irreguliera Åbo, hvarest inga andra hus, än de hittills nämnda, fortjena omtalas, om ej de många usla kojor, dem man till sin förundran ser kvarstå, ganska farliga för eldsvådor. Staden för öfrigt, på dessa sednare år, mycket förbättrat sig; men som Brandförsäkringskontoret i Stockholm fana utväg till förbud emot alla tvåvånings trädhus, kan staden ej mycket forskönas af låga hus, hvilka af träd uppföras, då man härstädes mera sällan bygger af sten.

Öfvermodadt har jag blifvit afbruten. Jag ser mig tvungen att sluta; men i nästa bref skall du erhålla alla de underrättelser om Finlands inre tillstånd, som jag kunnat förskaffa mig.

(Forts. e. a. g.)

Berättelse vid Eldbrasan.

En af dessa vinteraftnar, när storm och yrsnö gifva åt förtröliga samtal i den varma kammaren ett särdeles behag, satt Grefve A. bland en krets af vänner omkring den språkände spiselden, och började sin berättelse, om hvilken han redan ofta blifvit anmodad af just dessa samma vänner, med följande ord: "Jag var på en resa, i sällskap med min vän Baron R., som jemte mig var Officer i Ö. tjenst. Vi hade redan farit tolf mil, och efter vår förmodan skulle vi knappast vara en half mil från den lilla Staden Przemisl, då det började mörkna; snön flög i stora flingor, hvilka nordanvinden förde oss i ansigtet, och snart var den litet besökta vägen dermed alldeles betäckt. Innan kort hade vi fullkomligt förlorat den. Utan att kunna upptäcka någon by, eller ens ett hus, drefvo vi omkring i den djupa snön, genom hvilken våra fyra skimlar, som voro spände för Släden och af den långa resan uttröttade, med mycken möda arbetade sig fram. Vår belägenhet var icke behaglig; det var en stormig Januari-natt; vid hvarje steg fruktade vi att råka på ett moras eller en svagt tillfrusen ström, af hvilka i denna trakt finnes en myckenhet, och der vi med visshet kunde påräkna att blifva kvar; eller att möta en hon hungriga vargar och blifva ett rof för deras glupskhet, hvilket ej heller var någon tröstande utsig. Vi öfverlade hvad vi borde göra, antingen dröja på stället och afbida dagens ankomst, eller fortsätta resan. Då detta sednare syntes vara farligast, beslöto vi det förra, oaktadt dess många obehagligheter. Repeter-uret slog nio, det var således ännu ej sent; natten var mycket lång och äfventyret i högsta grad ledsamt; men vi fattade mod, såsom tappre krigare, och då vi på litet afstånd trodde oss se några träd genom yrsnön, föresatte vi oss att trefva oss fram dit, för att, om möjligt vore, göra upp eld, och på detta sätt upprepa en scen af ett vinter-fälttåg. Se-

dan vi kommit till träden, befunno vi oss i en alee, genom hvilken ett svagt sken skyntade oss till möte. Glade åt denna upptäckt pådrefvo vi skimlarna, hvilka, anande ett godt nattqvarter, äfven gjorde allt hvad de kunde, och snart stannade vi vid första huset i en by, hvilket just råkade att vara ett värdshus, der vi också strax körde in genom den stora öppnade porten, och fagnade oss att hafva funnit tak öfver hufvudet. Den Judiska värden mottog oss, förundrad att vi kunnat fara vilse ända hit, och vi erforo nu, att vi befunno oss fyra mil från Przemisl, på ett Kastellanka L. tillhörigt gods, hvilket låg långt ifrån landsvägen. Trötte begärde vi ett herberge, men det fanns blott ett rum i hela huset, nemligen hvardagsstugan. Vi fogade oss efter omständigheterna, och togo plats vid eldbrasan. Af brist på allt annat i huset begärde vi potates och ägg, hemtade en butelj godt vin och resten af vår kallstek utur släden, samt hoppades af dessa anstalter en tillräcklig förfriskning. Medan min vän R. bragte detta i ordning, smälte jag isen utur det tillfrusna posthornet, och blåste derpå åtskilliga småstycken, hvarunder åhörarne högligen toade sig åt de falska toner, som förorsakades af de ännu deri kvar-sittande isbitar. — "*Ziehst du in das Land, wo die Citronen blühen*" *) — albröt en röst med oändligt behag. — "O, så tag mig med er!" tillade hon i en mild och bedjande ton. (Fverraskad vände jag mig om, och såg en skön och ung flicka, endast något blek, insvept i en svart kappa. I det jag ville svara, ropade R., som just nu inträdde: Himmel! Blandina, är det ni? Hon såg sig om, och då hon blef warse R., föll hon med ett häftigt anskri

*) Besöker du det land, der som Citronen blomstrar.

afsvimnad på gällivet. I samma ögonblick inkommo två eller tre betjenter jemte ett par fruntimmer, som upplyfte och buro henne hastigt ut ur rummet. R. hade vändt sig bort, och höljde sitt ansigte med en näsduk, och jag såg förundrad på hela denna scen, utan att veta hvad jag skulle tänka derom. Nyfikne trängde sig en mängd halfberusade menniskor med misstänksamma blickar omkring oss; det tycktes som hotelser blandade sig i deras sorl; men vi förblefvo lugne, tryckte våra sablar närmare till oss, knäppte upp våra långa pelsar, lät dem se vår uniform, och alla drogo sig tillbaka med den i detta land vanliga slafviska underdånighet. Efter någon stund, hvarunder R. icke talte, och jag ej ville göra honom någon fråga, emedan jag såg, att han var tånkfull, inträdde en man, som sade sig vara Kammartjenare hos Kastellanka, i hvars namn han på ett förbindligt sätt bjöd oss att spisa till afton och att taga nattqvarter på slottet, emedan vi i detta usla värdshus måste sakna alla beqvmligheter. Vi antogo bjudningen och ledsagades till det nära liggande slottet. På vägen dit bad mig R. att ej nämna hans namn, utan kalla honom K., hvilket jag naturligtvis läfvade. Kastellanka mottog oss på det artigaste sätt. Vi hädo om ursäkt för det vi voro i reskläder, berättade huru vi farit vilse, och tackade för den gästfria kallelsen. Tre eller fyra andra unga fruntimmer voro äfven i rummet (mellanting mellan sällskapsdamer och Kammarjungfrur, emedan de åtnjuta de förras hedersbevisningar, men äfven förrätta de sednares sysslor; till det mesta äro de mycket bildade och vanligen fattiga släktingar eller andra medellösa fröknar, hvilka erhålla samma uppfostran som dottrarna i huset.)

(Forts. e. a. g.)

N:o 76 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.